

Otázka: Národní hospodářství

Předmět: Ekonomie

Přidal(a): Aný

Funkce státu

Hospodářské funkce (*stát má za úkol vytvořit vhodné a stabilní podmínky pro podnikání*)

Tvorba a dodržování práva (*tvorba - parlament, dodržování - vláda*)

Úkolem státu je omezovat **stínovou ekonomiku** = činnosti, které nejsou přihlášeny ke zdanění

- Šedá ekonomika - neetická, nemorální, často nikoliv zcela protizákonná
 - Taková činnost, která byla ve větším rozsahu trestná (*úplatky, zatajování příjmů - snížení daní*)
- Černá ekonomika - jednoznačné porušení zákona, hospodářská kriminalita (*krádeže, zpronevěry, krácení daní, falšování peněz a dokumentů, neplacení daní a daňové podvody*).

Působení na stabilní hospodářský vývoj

Úkolem státu je zabezpečit stabilní vývoj ekonomiky a vhodné podnikatelské prostředí.

Stát podporuje rozvoj důležitých odvětví a regionů – vyhlašuje programy podpory. Investiční pobídky jsou směřovány především na podporu vstupu zahraničního kapitálu, zejména slevami na daních z příjmů

Ochrana konkurenčního prostředí

Otevřené a licencované trhy

Trh otevřený – konkurence stimuluje ke zlepšování produkce a snižování cen. Je však důležité, aby na trh byl volný přístup, aby nebyly stanoveny omezující podmínky. Na otevřeném trhu jsou výrobci pod tlakem existující i potencionální konkurence. Stát na určité činnosti vydává koncese → licencovaný trh – není otevřen, a proto zde chybí tlak potencionální konkurence. Na něm vzniká spíše tlak na zvyšování cen a snižování kvality.

Monopol a dominantní postavení podniku

Monopol = trh, kde je jeden prodávající. V železniční dopravě, telekomunikacích, poštovních službách. Cíl = aby všichni získali stejnou kvalitu služeb a aby tyto služby mohl obdržet každý. Výsledek = monopol má své zákazníky i ceny jisté, není tak konkurencí nucen zdokonalovat své výrobky a služby

Stát na to často reaguje tím, že vydá různé předpisy o kvalitě služeb, ...

Dominantní postavení = některé velké podniky obsadí významnou část trhu

Regulace monopolů

Stát na jedné straně monopoly vytváří, na druhé brání vzniku dominantního a monopolního postavení

Zřizuje se úřad, který omezuje dohody podniků, které by mohly vést k dominantnímu postavení na trhu. VČR – Úřad pro kontrolu hospodářské soutěže.

Regulace externalit

Externalita = výsledná činnost podniků, kterou neplatí odběratel ani dodavatel

Negativní externality – vznikají, jestliže určitá osoba nebo podnik nehradí všechny náklady své činnosti, ale část jich přenáší na někoho jiného (na stát)

Pozitivní externality – výsledky činnosti, jejichž část využívají jiní zdarma (školní vzdělání). Pozitivní jsou pro ty, které těchto výsledků využívají, nikoliv pro ty, které je vytvářejí.

Sociální funkce (stát má za úkol pečovat o životní podmínky obyvatel)

- Poskytování veřejných statků a služeb (*státní školství, zařízení, zdravotnictví, kulturní památky*)

Statky a služby, které stát poskytuje svým občanům, aniž by za ně přímo platili (*silnice, dopravní značky, ...*)

Podnikatelé je nejsou ochotni poskytovat protože:

- Není snadné účtovat jednotlivcům cenu za používání
- Není možné stanovit dostatečně vysokou cenu, která by umožnila dosáhnout zisku
- Celkové náklady jsou příliš vysoké

Regulace cen

Vláda u těch statků, které považuje za nezbytné, často stanoví maximální cenu, kterou prodávající nesmí překročit. Cílem je pomoci obyvatelstvu, kupujícím. Opačným případem je udržování minimální ceny s cílem pomoci výrobcům. Kupující se s prodávajícím nesmějí dohodnout na nižší ceně, než stanovila vláda (zemědělské produkty).

Stanovení výše minimálních mzdových tarifů a minimální mzdy - zajišťuje tím určitou úroveň příjmů všem zaměstnancům.

Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení občanů lze rozdělit do 3 základních skupin:

Sociální zabezpečení hrazené ze SP

Zejména k úhradě výdajů:

1. na dávky nemocenského pojištění
2. na dávky důchodového pojištění
3. na hmotné zabezpečení

v oblasti nezaměstnanosti jsou:

1. aktivní - opatření vedoucí ke vzniku nových pracovních míst, rekvalifikace
2. pasivní - podpora v nezaměstnanosti, zprostředkování zaměstnání, poradenství

Státní sociální podpora

Dávky hrazeny z prostředků státu a vyplácejí se na žádost občanů po předložení všech potřebných dokladů místně na příslušném ÚP.

Životní minimum = minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů nutných k zajištění výživy a ostatních nákladů na bydlení

Výše je stanovena zákonem a vyčísluje se jako součet částek na společně posuzované osoby.

Existenční minimum = minimální hranice peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

Dávky státní podpory je dělí na:

- Dávky závislé na výši příjmů

Vychází se z životního minima a sleduje se příjem rodiny, který se porovnává s životním minimem rodiny. Patří sem:

- Přídavek na dítě
- Příspěvek na bydlení
- Porodné

- Dávky nezávislé na výši příjmů

Nárok na ně je vázán na vznik životní události.

- Rodičovský příspěvek
- Dávky pěstounské péče
- Pohřebné

Sociální podpora

Cílem je pomáhat občanům v nouzi tak, aby znovu nabyli schopnosti si sami poradit. Dočasná pomoc.

1) Poskytování sociálních služeb

Cílem služeb je hledat možnosti volby při řešení nepříznivé situace (ústavní zařízení nebo domácí péče), pomáhat při zachování stávající soběstačnosti uživatele, při poskytnutí možností vést samostatný život atd.

2) Dávky pomoci v hmotné nouzi

Slouží osobám s nedostatečnými příjmy. Cílem je pomáhat lidem řešit jejich nepříznivou situaci a snižovat riziko sociálního vyloučení.

Výpočet se odvíjí od existenčního minima (příplatek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc).

Magický čtyřúhelník

Zahrnuje 4 ukazatele úrovně ekonomiky:

1) Hrubý domácí produkt (HDP) - v Evropě

Udává, kolik statků a služeb ekonomika státu vyprodukovala za 1 rok (v penězích) výrobními faktory na území státu vlastními občany nebo cizinci.

Hrubý národní produkt - v Americe

Souhrn statků a služeb vyjádřený v penězích vytvořený za určité období (1 rok) výrobními faktory ve vlastnictví občanů dané země bez ohledu na to, zda výroba probíhala na území státu nebo v zahraničí.

Hospodářský cyklus (stálé střídání růstu a poklesu HDP)

Lze ho popsat jako posloupnost 4 fází:

- Expanze (rozvoj, rozmach poptávky i nabídky) – rostou zisky i platy, roste spotřeba statků a služeb, stát dostává více daní, ...
- Vrchol (převis nabídky nad poptávkou – firmy pořád ještě produkují vysokým tempem nové statky služby, strana poptávky začíná zaostávat.
- Krise (recese, deprese, pokles nabídky i poptávky) – poptávka se zcela zbrzdila, firmy krachují, zvyšování nezaměstnanosti, ...
- Sedlo (dno, vyrovnání a oživení poptávky i nabídky) – firmy minimalizovaly náklady a ceny, ty které přežijí recesi se dostanou se svou nabídkou do souladu s poptávkou.

Cyklus se může opakovat.

2) Nezaměstnanost

Vzniká, pokud na trhu práce převyšuje nabídka práce zaměstnanců poptávku firem.

Na trhu práce mohou nastat tyto situace:

1. Rovnost nabídky a poptávky všichni, kdo chtějí za danou mzdu pracovat, získají práci, firmy nakoupí přesně tolik práce, kolik při dané mzdě poptávají.
2. Převis poptávky - poptávku představují firmy, které by koupily více práce, ale za tak nízké mzdy ji nemohou sehnat.
3. Převis nabídky - nabídku představují lidé, kteří nabízejí svou práci, část této práce však zůstává firmami nevyužitá - vzniká nezaměstnanost

Rozlišení nezaměstnanosti

1. Dobrovolná - dána tím, že někteří lidé nechtějí být po určitou dobu zaměstnaní
2. Nedobrovolná - dána tím, že není k dispozici dostatek pracovních míst

Příčiny nezaměstnanosti

1. Frikční - krátkodobá, při změně zaměstnavatele
2. Strukturální - útlum určitých odvětví, oborů nebo v regionech poklesne potřeba určitých povolání
3. Cyklická - hospodářství se nevyvíjí rovnoměrně, ale v cyklech. V období krize a sedla dochází k nárůstu nezaměstnanosti a snižování objemu mezd, naopak v období expanze dochází k nárůstu zaměstnanosti a zvyšování mezd.

3) Tripartita - Rada pro sociální dialog

Při jednáních vlády se zde řeší otázky regulace mezd, zaměstnanosti atd. Tripartitu zastupují:

Zaměstnanci mají zájem o co nejvyšší mzdy a plnou zaměstnanost.

Podnikatelé mají zájem o nízké mzdy a existence nezaměstnanosti je pro ně přínosem (mohou si vybírat ty nejlepší)

Stát se snaží sladit tyto protichůdné zájmy a najít kompromis - musí připustit určitou míru nezaměstnanosti - vytváří systém sociálních opatření

- Aktivní - nová pracovní místa, rekvalifikační kurzy, daňové úlevy
- Pasivní - podpory v nezaměstnanosti

4) Inlace

= trvalý jev znehodnocování peněz, snižování hodnoty peněz. Lidé mají tendenci ohodnocovat peníze vždy o něco výše, než je jejich objektivní hodnot odpovídající množství a kvalitě zboží, jejichž směnu mají zprostředkovat.

Inlace tažená poptávkou - na trhu je více poptávky (*domácnosti, firmy a vláda chtějí více utrácet*) při stejném objemu nabídky (*výroba statků a služeb firmami ekonomiky*). Zvýšená poptávka vyvolá růst cen nabídky (výrobků), zaměstnanci proto budou volat po dalším zvýšení mezd (aby zaplatili ten výrobek), tím se zvýší náklady firem (aby měli peníze na mzdy) a dojde k novému zdražení na straně nabídky a už se rozbíhá inflační spirála.

Inlace tažená nabídkou - pokud se zvyšují ceny nabídky v důsledku zdražení vstupů do výroby, pak poptávka volá po zvyšování mezd, to způsobí opětovné zvýšení cen nabídky a opět se rozbíhá inflační spirála

Inflaci měříme Ukazatelem míry inflace, kde porovnáváme cenové hladiny ve dvou po sobě jdoucích časových intervalech.

Členění inflace

- Inflace mírná – jednociferná; lidé nepřestávají věřit penězům, ekonomika běžně funguje
- Inflace pádivá – dvojciferná; lidé přestávají věřit domácí měně, preferují stabilnější cizí měny, chod ekonomiky je narušen
- Hyperinflace – trojciferná a vyšší; peníze přestávají plnit svou funkci, lidé preferují naturální směnu, ekonomický systém společnosti se úplně rozpadá, chaos a anarchie. Typické pro období válek a politických převratů.

Platební bilance

Porovnává příjmy a výdaje státu vůči zahraničí.